

Leyla Gencer (10 Ekim 1928-10 Mayıs 2008)

Türk Opera Sanatçısı Leyla Gencer, 10 Ekim 1928'de İstanbul Polonezköy'de doğmuştur. Asıl adı Ayşe Leyla Çeyrekçil'ir. Babası Safranbolu'nun köklü ailelerinden Hanzade İbrahim Çeyrekçil, annesi Litvanya kökenli Polak ve Katolik bir aileden gelen Alexandra Angela Minakovska'dır. Annesi, İbrahim Bey ile evlendikten sonra Müslüman olup "Atiye" ismini almıştır.

Leyla Gencer

Leyla Gencer'in doğum yılı konusunda itilafli bilgiler vardır. Franca Cella, Ünal Öziş ve Zeynep Oral'ın kitaplarında "1928", Evin İlyasoğlu'nun *Ben Leyla Gencer* isimli kitabında ise İtalyan Lisesi arşivlerindeki belgelere dayanılarak ve Atıfet Usmanbaş gibi dönemdeki Ankara Devlet Opera ve Balesindeki meslektaşlarının anlatımlarından hareketle "1919" ve "1921" yılları geçmektedir. Bazı İtalyan gazetelerinde Leyla Gencer'in fotoğrafının altında doğum tarihi yerine soru işareti bile konulmuştur. Şule Soysal'ın Gencer'den aldığını belirttiği bilgi doğrultusunda "1923" yılı da telaffuz edilmektedir.

Leyla Gencer, Türkiye Cumhuriyeti'nin yeni ve modern kimliğini kazandığı dönemde çocukluk ve gençlik yıllarını geçirmiştir. Safranbolulu Bektaşî babası, Polak Hristiyan annesi ve Fransız Kontesi dadısı Madam Lejeunne'nin etkisiyle değişik kültürlerin harmanlandığı bir ortamda yetişmiştir. Dadısı sayesinde Fransız ve İtalyan edebiyatına daha genç yaşta hakim olacak kadar bilgi sahibi olmuştur. Dolayısıyla çevresindeki tüm ailelerin çocuklarında olduğu gibi Anadolu Bektaşî etkisi ile harmanlanmış ve Batı kültürünün ön planda olduğu bir sistem ile yetişmiştir. Hristiyan-Katolik inanca sahip annesi ve Müslüman babası sayesinde iki dinin de hoşgörülü ve güzelliklerle dolu olan taraflarına şahit olmuş, bu güzellikleri tadarken de hem kilisedeki polifonik koro müziği hem de camideki dualarla büyümüştür.

Gencer İstanbul İtalyan Lisesini bitirmiş sonrasında İstanbul Devlet (Belediye) Konservatuvarı Opera Bölümünü kazanmıştır. Hayatındaki dönüm noktalarından birisi, henüz 16 yaşındayken ilk aşkı Hitler Polonya'sından kaçan 36 yaşındaki Eugenio Hilinski ile olan evlenme kararıdır. Başta annesi ve tüm ailesi, bu karara şiddetle karşı çıkmışlardır.

Bu olaydan yıllar sonra Gencer, kendisine soyadını veren saygın ve varlıklı bir banka müdürü olan İbrahim Gencer ile olan evliliğini 1946 yılında yapmıştır. Eşinin kendisine ve mesleğindeki başarılarına olan hayranlığı ve desteği sonucunda son derece mutlu olan evliliği İbrahim Gencer'in vefatına kadar sürmüştür.

Bir diğer dönüm noktası Konservatuvardaki eğitimi sırasında İstanbul'a gelen ünlü Soprano Arangi Lombardi'nin, onu dinleyip Ankara'ya çağırmasıdır. Giannina Arangi Lombardi'nin peşinden hiç düşünmeden Ankara'ya giden Leyla Gencer Ankara Devlet Opera ve Balesinde kadrolu koro sanatçısı olarak işe başlayıp burada Muhsin Ertuğrul ile tanışmıştır.

İstanbul Devlet Konservatuvarı ve Ankara Devlet Opera ve Balesindeki hayatı boyunca, “Leyla Gencer” adının oluşmasına katkı sağlayan birçok ünlü ve kıymetli isim ile çalışmıştır. Adolfo Camozzo, Arnold Schröder, Ferdi Statzer, Reine Gelenbevi, Cemal Reşit Rey, Muhittin Sadak (solfej), Apollo Granforte, Clemente di Ferdinando (İtalyan repertuarı), Georg Reinwold (Alman repertuarı) bu isimlerden bazılarıdır.

Ankara Operasında göreve başladığı yıl P.Mascagni'nin *Cavalleria Rusticana* adlı operada “Santuzza” karakteriyle başrol verilen Gencer, hayatındaki bir başka dönüm noktası olarak sahneye ilk adımını bu rolle atmıştır. Sonrasında gösteri, temsil ve resmi davetlerin aranan ismi olmuş 1953 yılında Türkiye İtalya Kültür Anlaşması dahilinde İtalyan Radyo ve Televizyonu “RAI” (Radiotelevisione Italiana) için konser vermeye Roma'ya gitmiştir. Daha önce Türkiye'de de çalıştığı İtalyan Piyanist Giorgio Favoretto ile verdiği radyo konserinin başarısından sonra RAI Genel Müdürü Maestro Mario Labroca, İtalya'daki ilk angajmanlarını yapmasını sağlamıştır. Napoli San Carlo Operası Müdürü ilk kontratını imzalatmış ve İtalya'daki kariyerine de Türkiye'deki gibi “Santuzza” rolü ile adım atmıştır. Böylece Napoli'de başlayan ve Scala Müdürü Gringhelli'nin adını değiştirmesini istemesine rağmen Türk kimliğinden vazgeçmeyen Gencer, 1953 yılından 1983 yılına kadar 30 yıl sürecek İtalya'daki kariyerini, “Primadonna” olarak sahnelediği 70 eserle ve birçok başarıyla sürdürmüştür. Santuzza'dan sonra Madam Butterfly rolü ile çok büyük bir başarı kazanan Gencer'i halk, Napoli sokaklarında artık Butterfly ismi ile çağırması ve tüm İtalya'da da ismi böylelikle duyulmaya başlanmıştır.

1954 yılında Tulo Serafin yönetimindeki *La Traviata* operasında “Violetta” rolündeki performansıyla gösterdiği başarıdan sonra dönemin hemen hemen tüm önemli orkestra şefleri ona “Şanlı Bayan” (Illustre Signora) şeklinde hitap etmeye, basın ise Gencer'i “muhteşem” anlamındaki “stupenda” ile tanımlamaya başlamıştır.

Leyla Gencer, *Traviata* operasını Palermo, Trieste, Torino, Ankara, Lodzi Krakov, Poznan, Varşova, Moskova, Leningrad, Viyana Devlet Operası (Herbert von Karajan yönetiminde) ve

San Fransisco ve Philadelphia'da seslendirmiştir. 1957 yılında San Fransisco Operasında Maria Callas'ın, *Lucia di Lammermoor* operasındaki “Lucia” rolünü son dakikada iptal etmesi üzerine Gencer'e bu rol teklif edilmiştir. Muhteşem performansı ile sezonu kurtaran Leyla Gencer, o tarihten itibaren ABD'de birçok temsil gerçekleştirmiştir. Oliviero de Fabritis ile yıllar sürecek olan kariyer ortaklığı bu döneme rastlamaktadır. Aynı yıl ünlü orkestra şefi ve Scala Müdürü Victor de Sabata Gencer'i, Teatro alla Scala için odüsyona çağırmıştır. Gencer, burada yıllar önce Arangi Lombardi için de söylediği *Aida* operasından Aida'nın birinci aryasını söylemiştir. Bunun üzerine de Sabata, Gencer'i bir sonraki sezon için Aida olarak Scala'da görmek istemiştir. Fakat hastalığından dolayı görevi bırakmak zorunda kalınca Gencer'in Scala'daki ilk rolü Fransız Besteci Poulenc'in *Karmelit Rahibelerinin Diyaloğu* adlı operasındaki “Baş Rahibe” karakteri olmuştur. Bu roldeki başarısı üzerine 18 Şubat.1957'de tüm zamanların en büyük orkestra şefi kabul edilen Arturo Toscanini'nin Milano Duomo Katedrali'nde yapılan cenazesinde *Requiem Soprano* solosunu üstlenmiştir. 1958'de Teatro alla Scala'nın Köln turnesinde Pizzetti'nin *Katedral'de Cinayet* eserinin dünya prömiyerinde “Baş Rahibe” rolünü oynamıştır.

1958'in Ağustos ayında dönemin Milli Eğitim Bakanı Celal Yardımcı'nın talimatıyla Muhsin Ertuğrul'un Ankara Devlet Tiyatrosundaki görevinden uzaklaştırılması, Leyla Gencer'in Türkiye'deki kariyerini etkilemiştir. Aynı zamanda Leyla Gencer'in de Türk Devlet Tiyatrosu ve Operasıyla bağının kopmasına giden yolu açan bu sürecin, önemli yansımaları olmuştur. Türk basınında yer alan bilgilere göre Muhsin Ertuğrul'un ayrılmasından büyük üzüntü duyan Gencer, Avrupa'da yapmak istediği angajmanlar için izin de alamayınca görevinden istifa etmişti. Hükümetten konuya dair yapılan açıklama ise Leyla Gencer'in istifasının asılsız olduğu ve Amerika'ya gitmek için hazırlık yaptığı şeklinde

olmuştur. Oysa Muhsin Ertuğrul'dan sonra Devlet Tiyatroları ve Operası ayrı birer genel müdürlük halinde teşkilatlandırıldığından Opera Bölümünün başına getirilen Necil Kazım Akses, Gencer'in yurt dışındaki temsillerinden haberdar olmasına rağmen onu Ankara'da göreve çağırmış ve gelemeyince de baskılara daha fazla dayanamayarak sözleşmesini feshetmiştir. Bu durum, Türk seyircisinin uzun yıllar Gencer'den mahrum kalmasına neden olmuştur. Ankara Operası ile ilişkisinin kesilmesinden sonra bunu protesto edenler, Gencer'e destek vermişlerdir. Örneğin İstanbul Şehir Operasını kuran Aydın Gün, ilk olarak da Gencer'i temsillere çağırmıştır. Gencer ise kısa bir süre sonra Milano'ya yerleşmiş ve *Anna Bolena* operası kaydını RAI için gerçekleştirmiştir. Bu yorumun başarısı üzerine Vittorio Gui Gencer'e Palermo, Floransa ve Roma Operaları için ona başroller teklif etmiş ve birlikte yıllarca çalışmışlardır. Piyanist Vincenzo Scalera ve eşi Soprano Paula Keller Scalera, Leyla Gencer'i gerçek bir "Diva" ve son yüzyılın en büyük opera şarkıcılarından biri olarak nitelendirmişlerdir.

1960'lı yıllarda mesleğinin en verimli dönemini ve doruklarını yaşayan Gencer, 63 yılında Verdi'nin unutulmuş operası olan *Kudüs*'te başrol oynamış, Donizetti'nin o döneme kadar pek bilinmeyen operası *Roberto Devereux*'daki "Kraliçe Elizabeth" rolünü ve Bellini'nin 130 yıldır sahnelenmeyen *Beatrice di Tenda* operasında başrolü yorumlayarak bir bakıma bilinmeyen operaların kraliçesi tacını takmıştır.

1962 yılında ilk defa Barselona Liceu Tiyatrosunda canlandırdığı efsanevi "Norma" rolünü 1964 yılında bu kez Buenos Aires'teki dünyanın en büyük tiyatrolarından Teatro Colon'da Bruno Bertoletti yönetiminde seslendirmiştir. 1965-67 yılları arasında La Scala'da artık "Norma"lar savaşı başlamış ve tüm halk ve basın Gencer ve Callas'ı "Norma" rolünde izleyip karşılaştırmak için adeta yarışmıştır. Dönemin ünlü gazetelerin haberleri ve eleştirmenlerin yazılarına göre bu savaşın galibi bir bakıma Gencer olmuştur.

Opera dünyasının en büyük isimlerinin on yıllar boyu eşliğini ve müzik partnerliğini üstlenmiş ve halen aranan piyanistlerden olan Vincenzo Scalera'ya göre La Scala, Leyla'nın en sevdiği ve hatta aşık olduğu tiyatro olmuştur. Kariyeri boyunca yuvası olarak tabir ettiği La Scala'da seslendirdiği rollerden bazıları şunlardır: 1965 *Norma* operasında Maestro Gavazzeni yönetiminde "Norma" rolü (üst üste dokuz temsil oynamıştır.) 1966'da *Simon Boccanegra* operasında "Maria" ve *Aida* operasında "Aida" (yine Gavazzeni yönetiminde). 1967'de *L'Incoronazione di Poppea* operasında "Ottavia" ve 1968'de *Idomeneo* operasında "Elettra" rolü. 1970 yılında *Don Carlo* operasında "Elizabeth", *I Vespri Siciliani*'de "Elena" ve *Alceste*'de "Alceste". 1973 yılında F.Zeffirelli rejisi ile *Un Ballo in Maschera* da "Amelia". 1977 ve 1978 yıllarında ise kariyerinin son dönemlerinde resitaller vererek yuvasını sesiyle doldurmuştur. 1975 yılından 1983 yılına kadar İtalya'nın çeşitli sahnelerinde dört *Macbeth* prodüksiyonu daha yapmıştır. 1975'te Floransa Maggio Musicale Festivali kapsamında ünlü Orkestra Şefi Riccardo Muti ile üç *Macbeth* temsilini gerçekleştirmiştir.

1981-82 yıllarında hiç opera temsili yapmamış fakat 1983 yılında bir opera evinden ısmarlanmamış sadece kendi arzusu ile hayatında ilk defa oynayacağı bir opera prodüksiyonu ile opera sahnesine veda etmeye karar vermiştir. Kararının ardından da *La Prova d'un Opera Seria* eserindeki "Corilla" rolü ile opera şarkıcılığı kariyerini sonlandırmıştır. 1985 yılında sahneye tamamen veda eden Gencer ölümüne kadar genç opera sanatçıları yetiştirmeyi adeta bir misyon edinmiştir.

1983-88 yılları As.Li.Co.'nun genel sanat yönetmenliğini yürütmüş, 1995 yılından itibaren

Leyla Gencer Uluslararası Şan Yarışması düzenlenmeye başlanmış ve en önemlisi de 1997-98'den itibaren Orkestra

Şefi Riccardo Muti'nin de teklifi ile Accademia Teatro alla Scala (La Scala Akademisi)'da sanat yönetmenliği yaparak hayata veda edeceği güne kadar genç opera şarkıcıları yetiştirmeyi sürdürmüştür. Gencer'in akademideki öğrencilerinden başarılı Tenor Leonardo Cortellazzi, onun eğitimci tarafını şöyle anlatmıştır: "...Bizi rafine yorumculara dönüştürmek için Sinyora ile partitür üzerindeki her detay saatlerce yoğun bir şekilde çalışılırdı. Ses tam anlamıyla hazır ve sağlıklı olmalıydı. Buna ek olarak Gencer sadece öğrencilerinin ideal repertuarlarını almayı değil, aynı zamanda geliştirmek için gereken yolu da göstermeyi biliyordu...". Gencer öğrencilerine her daim aktarmaya çalıştığı bu öğretisini kendi kariyerinde de üstelik tüm karşı çıkmalara ve eleştirilere rağmen uygulamıştır.. 3 Mart 1990'da Stefan Zucker'ın moderatörlüğünde yapılan "Opera Fanatic" isimli radyo şovunda yapılan röportajda moderatörün bu yönü ile alkali sorularını şu şekilde yanıtlamıştır: "Benim operaya karşı avrupada olduğu gibi tradisyonel bir bakış açım yok. Bir operayı çalıştıgımda besteci ne istiyorsa benim için o esastır. Verismo ile büyüyen meslektaşlarım her zaman forte söylemeye alışmış olabilirler ve bana hep neden bazı yerlerde pianissimo söylediğimi sormuşlardır. Benim cevabımsa 'çünkü besteci öyle istiyor!' olmuştur. Çünkü şarkı söylemek olağanüstü bir homojenite ve sadelik gerektirir!"

Leyla Gencer'in yaşamı süresince aldığı yaklaşık 50 ödül bulunmaktadır. İlk vatanından gelen ödüllere bazıları şunlardır: Türk Kadınlar Derneği Madalyası (1961), Devlet Sanatçılığı (1988), Boğaziçi Üniversitesi Fahri Doktora (1989), Seveda Cenap And Vakfı Madalyası (1994), Darphane Matbaası 1000 Yılın Türkleri Koleksiyonu 0,999 ayar Gümüş Hatıra Sikke (2004), İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı Ömür Boyu Başarı Ödülü (2005), T.C. Devlet Üstün Hizmet Ödülü (2007).

Leyla Gencer kendi asli milliyetini her zaman hatırlayan hatırlatan ve savunan bir sanatçı olmuştur. Elvin İlyasoğlu ile yaptığı röportajda "İnsan köklerini hiçbir zaman inkâr etmemeli. Ben Türklüğümü her zaman muhafaza ettim. Kendime verdiğim sözleri tuttum ve hayata layık olmaya çalıştım! ... " demiştir. Gerçekten de Türk kimliğini her zaman muhafaza etmekle birlikte Leyla Gencer'in, enternasyonal çok kimlikli yönü, yakın dostları ve sanat çevresi arasında dikkat çekmiştir. Müzikolog F.Cella, onun bu yönüyle ilgili olarak şunları söylemiştir: "Fiziksel olarak Türk tarafları olduğunu söyleyebilirim. Bakışları, derinliği, vücudu, jestleri. Gizemli jestleri... Operaya adımını atardı ciddi, ağırbaşlı ve güzel. Herkes onun trajik bir Verdi Sopranosu olduğunu düşünürken komiklikler yapıp espriler patlatırdı ve herkes şenlenirdi. Onda her şeyden biraz vardı sanıyorum. Bazen Fransızlara da benzetilirdi ama annesi Polaktı ve belki melankolik tarafını ondan almıştı. Onda her şeyden biraz vardı sanıyorum. Alman tarafını hocası Schröder'den almıştı mesela ama eğer Milano'da ise tam bir Milaneze olur, Napoli'ye gider gitmez ise bir Napoliten. Venedik'te soylu bir Bizanslı. Çok duygulu ve tutkulu bir kadındı ve derdi ki 'Ben Violetta'yım ama aynı zamanda da Türk'üm."

Gencer'in bu yönüyle ilgili olarak görüşme yaptığımız diğer isimler şunları söylemişlerdir: V.,P. Scalera,"Leyla kendi Türk kültüründen oldukça gururluydu. Fakat daha kozmopolit idi. Avrupa'da bir Avrupalıdan çok daha Avrupalıydı. Her şeyden çok ve önce son derece kültürlü bir kadındı.". S.Büyükedes, "En kuvvetli Türk özelliği, netliği, aklına geleni en yapıcı ve sarsıcı şekilde karşısındaki pat diye söylemesi idi bence. En İtalyan tarafı da bize ilk karşılaşmamızda *come deyişi*". L. Cortellazzi, "Gencer göz açıp kapayıncaya kadar bir aslana dönüşüp istediğini elde etmeyi bilen bir kişiydi. Teatralitesi sempatikliği karizması onu tek ve büyüleyici kılan özellikleriydi diyebilirim: belki de bu büyük drama ve kuvvet iki kültüre de ait olan karakteristik özelliklerdir". P. Cavani, "Yaşadığı Türkiye'yi görmem gerekirdi benim. Kesin, kararlı meraklı ve cömert Gencer bana bir dünya vatandaşı gibi görünmesinin dışında kesinlikle otantik bir karakterdi."

Gencer'in ölümünden sonra yazılan onlarca makale yazı ve haber arasında *The Guardian* gazetesi yazarı Patrick

O'Conno Leyla Gencer'in kendisi için şu cümleleri kurduğunu da yazmıştır; "Ben bir kaderciyim ve zorluklara anında boyun eğiyorum, mizacım yumuşak ve hiçbir şey için mücadele edemiyorum."

Leyla Gencer zamanında ona Napoli San Carlo Tiyatrosunda şöhretin kapılarını açan *Madam Butterfly* operasındaki "Butterfly" karakterini tüm kariyeri boyunca sıkça seslendirmemiştir. Bir operacı gözüyle "Puccini Sopranosu" tabiri ile anılan bir şarkıcı olmamasına rağmen yorumlarında "verismo" (gerçekçilik) akımı gerekliliklerini son derece iyi yansıttığını belirtmek gerekir. Hatta bu nedenle G.Puccini adına aldığı iki ödül de bulunmaktadır. Bunlardan biri, bestecinin 100. doğum yılı nedeniyle Gencer ve Di Stefano'ya teklif edilen konser sonrası verilen madalya, diğeri ise; 2002 yılında New York Lincoln Center'da aldığı Lucia Albanese-Puccini Vakfı Onur Ödülü'dür. Bu, ölümü ile bir "Altın Çağ"ı kapatan primadonnanın ne kadar zeki, yetenekli, akıllı, tutkulu ve misyonu ile doğmuş olduğunu anlatmaktadır. Gazeteci Yazar Zeynep Oral'ın da dediği gibi; Gencer'in yaşamı adeta bir tutkunun hikâyesidir.

Leyla Gencer hayatının son yıllarını daha çok Milano'daki evinde ve çok sevdiği La Scala Akademisinde ve öğrencileriyle geçirmiştir. Neredeyse son günlerine kadar Akademideki derslerine devam etmiş ve Milano'daki evinde can dostu Franca Cella ve diğer bazı arkadaşlarının eşliğinde 10 Mayıs 2008 günü hayata veda etmiştir. Vefat ettiğinde Scala'da Lorin Maazel'in bestelediği 1984 operası sahnelenmekteydi. Maazel, onun ölümünü 230 yıllık salonda seyircilere şöyle duyurmuştur: "Bugün Leyla Gencer'i kaybettik. Burası, La Scala, onun evi, yuvasıydı." Gencer için ayrıca öğrencileri ve sevenleri tarafından Milano San Babila Kilisesi'nde ve İstanbul'da anma törenleri düzenlenmişlerdi.

Franca Cella'nın "Yer aldığı temsillerle ilgili övgü dolu eleştiri yazıları ve hakkındaki makalelerin ötesinde; Verdi ve Donizetti operaları hakkında bazı yayınlarda; dünya opera kurum tarihi ile ilgili pek çok kitapta, ansiklopedilerde, toplantı bildirimlerinde Leyla Gencer ile ilgili pek çok bölüm bulunmaktadır." sözlerinden de anlaşılacağı üzere Gencer, pek çok esere konu olmuş bir isimdir.

Leyla Gencer'in kendisinden sonra gelen ve genç kuşaklar üzerindeki etkisi günümüzde de hala sürmektedir. Gencer'in öğrencilerinden ve kariyerini halen İtalya ve Türkiye'de sürdüren başarılı Soprano Simge Büyükedes'e göre Gencer'in tutkusu, operaya/şarkıya karşı hiç kaybetmediği aşkı, sanat ve hayat içindeki duruşu, bir eseri yorumlarken öncesi ve sonrasında gösterdiği titizlik ve hassasiyeti onun yeni gelen kuşaklar üzerinde hala büyük bir etkisinin olmasına yol açmıştır.

Dünya sanat tarihine iz bırakmış bir Türk opera sanatçısı olan Leyla Gencer'le ilgili röportaj yaptığımız dünyaca tanınmış bazı önemli sanatkarlar ona dair düşüncelerini şöyle dile getirmişlerdir:

Vincenzo Scalera: "Diva! Son yüzyılın en büyük opera şarkıcılarından biri!"

Simge Büyükedes: "Leyla Gencer benim için Avrupa'da ve bütün dünyada kendini ispatlamış hatta bir ekol olmuş, opea dünyasının gelmiş geçmiş en güçlü, mükemmeliyetçi ve en disiplinli sopranolarından biri. Bizler için inanılmaz bir örnek ve yol gösterici! "

Leonardo Cortellazzi: "2006 yılında olağanüstü Scala Akademisine odüsyon yapma şansı buldum. Leyla Gencer ile ilk karşılaşmam o gündü. Çok fazla ünlü ve önemli isim vardı jüride fakat o günün asıl başrolü Gencerdi, büyük yeteneği ile yeni yetenekler keşfetmek üzere bu yolu gençlere açıp benim de bu prestijli okula kabulümü sağlayan Gencer. İşte o dakikadan itibaren benim için Leyla Gencer ismi yol gösterici, güç, kültür ve arınmışlık ile birlikte tüm öğrencilerini bir arada aile gibi tutan ev anlamına geldi. Fiziksel olarak ilk önce primadonna Leyla Gencer'i tanıdım.

Yüce sanatçı ve benim dimağında kalbimde bir daha asla karşılaşmadığım şükran ve saygı ile dolu olduğum bir figür olarak kalacak”.

Paola Cavani: “Leyla’nın adı hem opera hem de genel olarak tiyatronun altın çağını çağrıştırıyor. Çok sayıda entelektüel profesyonelin yanı sıra tutkulu sanatseverlerin coşkusunun Milano’da muhteşem bir kitle ve verimli bir dünya yarattığı çağ...(Leyla, Paolo Grassi, Strehler, Gavazzeni, Abbado, Muti, Mila, Arbasino...) Olağanüstü güçlere sahip bir kadın figürü, kişisel ve hatasız bir stil ve yorumlama sanatının son derece kültürlü bir ustası, fikirlerinden emin ancak kendisi gibi büyük muhataplarıyla yüzleşmeye çok açık!”.

Franca Cella: “Leyla Gencer’i bugün de anarken Benim dostum, kardeşim! Bu şekilde hissettiğim tek insan oydu diyebilirim. Gerçekten büyük bir sanatçıydı ve ben onun yaşamının içinde olmam sayesinde opera şarkıcılarının penceresinden hayata bakabildim. Yeni operalara hazırlanırken ben de onunla beraber heyecanlanır ve tutkuyla dolardım. Bana ayrı bir dünya gösterdi Leyla: Bir artistin hayatı nasıl olur? Onunla birlikte gerçek bir opera sanatçısının hayatı nasıl olur bunu gördüm ve anladım. Tüm bunlar bana çok şey kattı ve bununla birlikte onun muhteşem kişiliği de cabası. Her zaman çok çok özeldi!”

Perihan Asude Karayavuz: Kısa bir süreliğine de olsa öğrencisi olma gururunu taşıyan ve ondan 50-60 yıl sonra Teatro Colon’da temsil yapma şansını elde etmiş bir Türk opera sanatçısı olarak şunu söylemek isterim ki temsil bitişinde bir grup Meloman tarafından çıkışta karşılanarak “Siz Gencer’in toprağından geliyorsunuz ne büyük şeref” sözleriyle tebrik edilmek, Türk opera sanatı ve şahsım için büyük bir gururdu.

Perihan Asude KARAYAVUZ

KAYNAKÇA

Sürelî Yayınlar

Akis, 21 Şubat 1959.

Bel Canto Society (Blog),<http://www.belcantosociety.org/pages/gencer.html>, 5 Mayıs 2021.

Corriere della Sera, 29 Kasım 1991.

Piccola Sera, 13 Temmuz 1955.

The Guardian, 13 Mayıs 2008,

Ulus, 27 Ağustos 1958.

Araştırma Eserler

ARSLAN, Zehra, **Türkiye’de Devlet Tiyatrosunu Yaşatmak**, Sahhaflar Kitap Sarayı, İstanbul 2013.

ARSLAN, Zehra, “Devlet Tiyatroları ve Operası”, **Atatürk Ansiklopedisi**, 25 Mayıs 2022, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/devlet-tiyatrolari-ve-operasi/>, Erişim Tarihi: 1 Ağustos 2022.

ARSLAN, Zehra, “Türk Devlet Tiyatrosunu Daimi Kadrolarla Yaygınlaştırma Projesi: Bölge Tiyatroları (1950-1980)”, **Sosyal ve Liberal Bilimlerde Yeni Yönelimler**, Ed. H. Babacan, S. Özer, Gece Kitaplığı, Ankara 2016, s.649-662.

AY, Lütfi, “Scala’ya Çıkan İlk Türk Sanatkâr Leyla Gencer ile Konuşma”, **Devlet Tiyatrosu Aylık Sanat Dergisi**,

Şubat 1957.

CELLA, Franca, **Leyla Gencer romanzo vero di una primadonna**, CGS, Venice 1986.

İLYASOĞLU, Evin, **Ben Leyla Gencer-La Diva Turca**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2019.

ORAL, Zeynep, **Leyla Gencer Tutkununun Romani**, Alfa Yayınları, İstanbul 2008.

ORAL, Zeynep, **Leyla Gencer'e Armağan**, Sevda-Cenap And Müzik Vakfı Yayınları, İstanbul 1995.

ÖZİŞ, Ünal, **Leyla Gencer ve Opera Dünyası**, Sevda-Cenap And Müzik Vakfı Yayınları, İstanbul 2006.

Sözlü Görüşmeler

Franca Cella ile röportaj (Mayıs-Haziran 2022).

Leonardo Cortellazzi ile röportaj (Mayıs- Haziran 2022).

Paola Cavani ile röportaj (Mayıs-Haziran 2022).

Simge Büyükedes ile röportaj (Mayıs-Haziran 2022).

Vincenzo Scalera ile röportaj (Mayıs-Haziran 2022).

Ana Görsel Kaynağı

İKSV'den Leyla Gencer Anısına Bir Belgesel: Leyla Gencer: La Diva Turca, <https://www.youtube.com/watch?v=AHZRICOZM-8>, Erişim Tarihi: 1 Ağustos 2022.

Ek 1. Franca Cella ile röportajdan bir kare

Leyla Gencer

26/09/2023 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/leyla-gencer-10-ekim-1928-10-mayis-2008/?pdf=5455> adresinden erişilmiştir